

עם עגנון בחוצות ירושלים

אני מטייל עם הסופר עגנון בחרצות ועליפני הסקומות ההיסטוריים בירושלים.

עגנון הוא עם"י השכלתו בן-הדור. אולם בתוך-תוכו, במעמקי נשמתו התחוללה בשנים האחרונות מהפכה רוחנית-מספרית. הוא הפך דתי דתי במלוא המובן.

עגנון סלף לו שכיב סיוחד בספרות. סגנון סיוחד לו, הגם שהוא מחקה את סגנונם של תלמידי-חכמים קדומים, הרחוק מאד מזה של הלשון העברית החדשה. ספורי התמידים שלו בסגנון עם המסודתי הם מן המצוינים באתר ואין דומת להם. אולם גם כאן נשאר עצמותי, מקורי. הוא שואב את נושאו מתוך ספרים עתיקים ואפילו רעיונות חדשים ומראות-החיה הוא מלביש מדי-לשון קדומים.

העבודה הספרותית תחשב לו לענין נון בעבודת-קודש. בכבוד-ראש יתיחס לכל אות, לכל תני. הוא לוטש ומתקפץ על כל משפט וכל אמרה.

זמן-מה ישב עגנון בגרמניה. קלט הרבה מן התרבות הגרמנית, התרועע עם סופרים גרמניים ידועים. הוא היה אז-חפש-גרונג; אחרי מלחמה פני-מית קשה עם ונעשה לבעל-תשובה. עתה הוא חי ומתנהג ככל היהודים יראי-ה' בירושלים. הוא מצניע, אמנם, לבת

ואינו מראה את חסידותו ברבים. נאם סף על זה הוא טוב-לבי. נות לבריות, צנוע, מכניס אורחים, רך ועדין ומסב-כיר פנים לכל אדם.

אלמלא ידעתה כי עגנון לפניו כי אז אפשר היה לחשוב, שאיש תם וחסיד מכני הישוב הישן בירושלים צועד עלידי.

אולם מתוך מרוצת השיחה מתגלה שגורבה הרבה סבלת וכאסה נפשו עד אשר לבשה את צורתה הנוכחית, צורת הפשטות — שאולי היא פרי ערון וני-קוס סיוחד — והתמימות.

באתר המכואות השקטים, הרחוב בצדאל, לוחש לי עגנון לאט ובכובד-ראש:

הישיש הצדול הרב וזננפלד הוא אידיאליסטן נלהב, חסיד וצדיק אמת, איש נפלא, ממש אתר מגדולי הדור, ולמרות זקנותו המופלגה הוא עוד תקיף בדעתו כאיש במוטב יסיו.

עגנון יעצני לבקר את הישיש, בהוסיפו שכזמן האחרון נתקלקל, אמנם, הזקן מעט בהשפעת הפוליטי-קאים השורצים ורוחשים סביבו.

אחר הוסיף לי עוד על שאלתי: "מכיר אני מקרוב מיהודי ירושלים והם בעלי שאר-רוח דתי, בעלי נפש להבים והכרה דתית עילאית, שגד-התמיד לדת דולק תמיד בלבבם.

"השבת בשכונת הבוכרים הדורה הלך-נפש מופלאה ומיוחדת במינה. בכלל אפשר לטעום את טעם השבת רק בירושלים ואין עוד שנית בעולם כני-דון זה".

ובנעימה רגשנית סיים עגנון את דבריו:

"איני יכול לשהות בתל-אביב בשום אופן יותר מג' ימים. פעם נסעתי מירושלים לרחובות לשמחת חתונה. היתה שם חבורה דצה ושמחה, אולם מיד בלילה הראשון לשהותי ברחובות חספו עלי געגועי לירושלים. לא יכלתי להכילי עליהם ובו בלילה התחמקתי ושכתי לירושלים".

הסופר עגנון הוא בעל חיש אטנו-גרפי מפותח. בטיילי אתו בחוצות ירושלים העיר את תשומת-לבי על טפוס-היהודים השונים וסמניהם. למראית-עין ראשונה יבחין בין התי-מנים הפרסים, הגרונזונים וכוי. ולא יטעה.

הוא באר לי את ההבדלים שבמבטא ובסגנון של כל אתר ואחד מהם. ישנם ביניהם כאלה, שלא למדו כתוב וקריא מימיהם ושפתם העברית צחה ופשטה בפיהם.

עצרנו מדי לכתנו בסבל תימני ושאלנוהו: כמה מרווח ליום?

הוא ענה: "יש שאני מרווח כך-וכך ויש

שאני מרווח כך וכך, אך יש גם שאני מססיד".

כמה פשוטה ובהירה הצורה שבמשי-פט היום-ימינו הזה.

נכנסנו עוד בשיחה עם יהודי מירושלן, והיהודי הפשוט הזה ירהיב את רוחי בפשטות וביושף הגיוני, באמונתו ובטחונו החוס באלתיו ובהסי-תפקותו בכל שיש לו. מין איש נסיון, המסתובב לתוכו בחוצות ירושלים...

אנו מוסיפים לטייל. כה טוב ונעים לי בחברתו של עגנון. מקדין הוא מתוכו טובה, אהבה, רכות. כמעט שלא יוכרו בו רגשות קנאה ושנאה. אין הוא קובל על איש, אינו תובע. העולם אינו חייב לו כלום. הוא הולך לאטו ומספר לי בלחש ובפשטות על המהפכה הפנימית שהתחוללה ברוחו ושגדרה אחרת את שיבתו אל היהדות הדתית. אל בין היהודים החרדים ואל חיי העם — מהפכה פנימית זו התי-חוללה בקרבו בירושלים והיא עובעת פרק לעצמו.

לילה שקט ברחובות. בני ירושלים מקדימים לשכב ומשכימים לקום. הדממה עמוקה, עד כדי להקשיב ולטי-נות את צעדו עובר ושב ברחוב שלישי.

השמים זרועים כוכבים. כוכבים ללא מספר, גדולים, מבהיקים. ישמים נפלאים שאין דומה להם בשום ארץ אחרת.

לילות ירושלים מתוננים: קסם מיוחד, ברזים בהירים וסודות נצח. תחת שמים אלה יסל להנות ולהרגיש מתוך התדבקות בכלל עולם ומלואו. ובתוך דממה זו ורחש-רזים טמיר זה מקבלים דבריו של עגנון, מסורו על חיי רוחו ועולמו הפנימי. זשקל מיוחד, מוכן עמוק יותר.

לא בחוצות ניוורק, לונדון, פריז או אפשר להנות כך, א- אפשר לעשות חשבון-נפש כזה, לקשר רוח ברוח ונפש בנפש.

זה אפשר רק בחוצות ירושלים. כאן נפתחים לפני רוח האדם מרחבי אין-גבול לתוך מרחבי העבר וערפלי הע-תיד. אפסים נבוהים ורחוקים, סבך גורל עולמות, גורל עמים ולאומים — זוהי ירושלים. כאן יולד האדם מחדש, כאן נקשרת הנפש בשרשה. יחסי-רוח לאין מספר מופיעים נטרבו. ירו-שלים ציר-הקודש, צבי כל הערים והמטרופולין.

"ישנן ירם — יאמר אופו וויינינג-גר באחד ממכתביו — שבהן אפשר רק להולך או למות, אבל לא לחיות ברוח".

בירושלים אפשר לחיות ברוח, לפי

יש שאני מרווח כך-וכך ויש רוח ולהתעלות ברוח.